

BOMENFONDS HOORN

Compensatie van bomen

Uitwerking van het Bomenfonds Hoorn over de werking en de inzet van de financiële middelen ter compensatie van bomen bij ontwikkel-/ en of bouwprojecten.

Onderwerp Bomenfonds Hoorn
Datum 17 januari 2024
Versie Bijlage 1_Nadere uitwerking Bomenfonds

Inhoud

Inleiding.....	3
Doelstelling	4
Samenvatting	4
HUIDIGE SITUATIE	6
<i>Bomenbeleidsplan</i>	6
<i>Bomennorm</i>	6
<i>Artikel 5.2 (bomenbeleidsplan)</i>	6
<i>Bomenfonds</i>	6
<i>Artikel 6.4 (bomenbeleidsplan)</i>	6
<i>Compensatiebedrag</i>	7
<i>Bomenbalans</i>	7
<i>Artikel 6.2 (bomenbeleidsplan)</i>	7
<i>Leidraad Inrichting Openbare Ruimte</i>	7
<i>Herplantplicht</i>	8
<i>Het bomenfonds en vigerend beleid</i>	8
GRONDSLAG VOOR COMPENSATIE BIJ PROJECTONTWIKKELINGEN.....	9
<i>Uitwerking compensatie bomen</i>	9
<i>Wanneer middelen ontvangen</i>	10

Inleiding

Hoorn is een groene stad met aantrekkelijke parken. Binnen de gemeentegrenzen staan er ruim 43.000 bomen. Hoorn is ook een stad met een hoge bevolkingsdichtheid en naar verwachting groeit het inwoneraantal de komende jaren. Dit vraagt om nieuwbouw en herontwikkeling, maar dat mag niet ten koste gaan van wat Hoorn juist zo aantrekkelijk maakt als woonstad.

Van 2018 tot en met 2021 kwamen er in totaal 1.422 woningen bij in de gemeente Hoorn, waaronder 369 sociale huurwoningen. In de Omgevingsvisie Hoorn wordt aangegeven dat de uitbreiding van woningen tot het jaar 2040 ongeveer 10.000 tot 12.000 groot zal zijn. In de Omgevingsvisie wordt ook aangegeven dat er weinig ruimte is in onze gemeente die nog niet gebruikt wordt. We gaan dan ook zorgvuldig en creatief met de ruimte om. Om te komen tot een gewenst ideaalbeeld voor onze gemeente hebben we voor Hoorn vijf opgaven uitgewerkt.

1. Aantrekkelijke stads- en woonwijken (nieuw en bestaand)
2. Voortbouwen op economische en toeristische kansen
3. Bereikbaarheid via weg, spoor en water verbeteren
4. Werken aan een socialere, gezondere en veiligere omgeving
5. Verder verduurzamen en vergroenen geeft aan

Deze groei biedt geweldige kansen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee, met name wat betreft de beschikbare (openbare) ruimte en het behoud van het groene karakter van de stad.

Een goede balans tussen stedelijke ontwikkeling en een groene leefomgeving is een prioriteit voor Hoorn. Een levenskrachtig bomenbestand draagt bij aan een gezonde leefomgeving en de aantrekkelijkheid van de stad voor bewoners, bedrijven en investeerders. Gemeente Hoorn maakt gebruik van een bomenfonds om ervoor te zorgen dat het volume van het bomenbestand en de huidige groenstructuren in de stad behouden blijven.

In 2009 werd voor het eerst het concept van een bomenfonds geïntroduceerd als onderdeel van het bomenbeleidsplan van dat jaar. Deze notitie over het bomenfonds dient als een verdere verduidelijking en biedt inzicht in het waarom, wat, en hoe ervan. Het is echter belangrijk op te merken dat er op dat moment nog geen specifieke regeling was vastgesteld voor financiële bijdragen. Ook is het relevant om te benadrukken dat de normen met betrekking tot het behoud van bomen (zoals uiteengezet in het bomenbeleidsplan van 2009) niet werden opgenomen in eerder gesloten

overeenkomsten. In sommige projecten werden weliswaar bomen ter plaatse geplant of elders gecompenseerd om aan deze normen te voldoen.

Het bomenfonds is van kracht sinds de vaststelling van het bomenbeleidsplan 2009, echter is de financiële inregeling niet gerealiseerd.

De impact van inbreidingsprojecten wordt duidelijk in de beperkte ruimte die overblijft voor openbare gebieden, inclusief de noodzaak om ruimte te behouden voor het planten van bomen.

Figuur 1 Overzicht inwoners, woningen vs bomen

Doelstelling

Dit document heeft als doel om het bomenfonds uit te werken en te actualiseren, inclusief de organisatie en het proces, met de doelstelling om realistisch én effectief beleid te introduceren passend bij de verdichtingsopgave voor woningbouw. Met deze update willen we ervoor zorgen dat de financiële middelen uit het fonds optimaal kunnen worden benut om bij te dragen aan een gezonde leefomgeving.

Samenvatting

De situatie in Hoorn kenmerkt zich door een groene omgeving met 43.450 bomen (mei 2023) binnen de stadsgrenzen. Hoewel de stad groeit en nieuwe woningen vereist, is het behoud van dit groene karakter essentieel. Hoorn streeft naar een balans tussen stedelijke ontwikkeling en groenbehoud.

Hoorn hanteert een bomennorm van 1,3 boom per woning bij ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij het belang van bomen in stedelijke ontwikkeling wordt benadrukt. Het idee van het behoud van het totale aantal bomen in de stad terwijl er ruimte is voor vernieuwing staat centraal. Dit vergt een zorgvuldige afweging tussen behoud, verplanten of kappen van bomen.

Het behoud en de groei van bomen in Hoorn vereist een financiële compensatie bij nieuwbouwprojecten, als niet wordt voldaan aan de geldende bomennorm. Het bomenfonds heeft als doel het groen te behouden, te verbeteren en aan te vullen in een verhouding (1,3 boom per woning) met de groei van het aantal woningen.

Het bomenfonds is cruciaal voor het behoud en de groei van het bomenbestand. Dit fonds dient als reserve om nieuwe bomen te planten, groenprojecten te ondersteunen en de kwaliteit van het groen te verbeteren.

Het bomenbeleid in Hoorn omvat ook aandacht voor ecosysteemdiensten en biodiversiteit, waarbij de focus niet alleen op aantallen bomen ligt, maar ook op functionaliteit en bijdrage aan het milieu. Het denken in ecosysteemdiensten stimuleert een holistische aanpak voor het behoud en de verbetering van groene infrastructuur, met aandacht voor groeiplaatsruimte en kwaliteit van bomen.

Gemeente Hoorn overweegt "gelijkwaardige oplossingen". Dit omvat investeringen in het aanplanten van bomen binnen en buiten projectgrenzen, verbeteringen aan groenvoorzieningen gericht op klimaatadaptatie, en investeringen in groeiplaatsen van bestaande bomen in verschillende delen van de stad.

HUDIDIGE SITUATIE

Bomenbeleidsplan

Ruimte voor bomen. Dat is het motto van het Bomenbeleidsplan. Het is een motto waaruit een ambitie blijkt. Een ambitie om het groen in Hoorn een hogere prioriteit te geven. En dat is ook nodig. Onze stad, en de ontwikkeling van onze stad, vraagt veel van onze bomen.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen krijgen bomen een prominente plaats. De gemeente Hoorn werkt met een bomenbalans, waarop de bomen worden aangegeven die zijn verdwenen en zijn aangeplant. Voor nieuwe bouwlocaties hanteert de gemeente een bomennorm. Dat houdt in dat Hoorn 1,3 bomen per woning zal planten, gelijk aan het huidige gemiddelde aantal bomen per woning.

Bomennorm

Artikel 5.2 (bomenbeleidsplan)

“In Hoorn moeten bomen bij ruimtelijke ontwikkelingen een prominente plaats krijgen. Bij de realisatie van een nieuwe woonwijk wil Hoorn tenminste een gelijk aantal bomen hebben als gemiddeld elders in de stad. Bij een project (nieuwbouw, inbreiding en herstructurering) moet worden vastgelegd hoeveel bomen er tenminste gewenst zijn”.

De bomennorm uit het bomenbeleidsplan is vastgesteld in de tijd dat de focus vooral op het bouwen van woningen in de Bangert en Oosterpolder lag. Na vaststelling van het bomenbeleidsplan werden ontwerpen voor verschillende deelgebieden in de Bangert en Oosterpolder getoetst aan de bomennorm. Aangezien er sprake was van deelgebieden met verschillende woningdichtheid moet de norm uiteindelijk worden getoetst over de gehele wijk. Over de gehele wijk Bangert en Oosterpolder is momenteel een bomennorm gerealiseerd van 1,34 boom per woning. Inmiddels nadert de Bangert en Oosterpolder zijn voltooiing en verschuift het accent naar stedelijke verdichting in andere delen van de stad.

In Nederland en daarmee ook in de gemeente Hoorn heerst een tekort aan woningen. In nieuwe plangebieden merkten we op dat er vaak onvoldoende ruimte was voor bomen. Als reactie hierop is het vervangingsbeleid aangescherpt, waarbij de norm van 1,3 boom per woning bij nieuwbouwprojecten wordt gehanteerd. Deze norm wordt in (anterieure-) overeenkomsten met ontwikkelaars vastgelegd.

Bomenfonds

Artikel 6.4 (bomenbeleidsplan)

“Gelden die binnenkomen door het verhalen van schade of bedragen die worden geclaimd wanneer bomen moeten wijken voor bouwprojecten, worden gestort in een bomenfonds. Het geld in dit fonds

gebruikt de gemeente Hoorn voor zorg aan de bomen of voor nieuwe aanplant als compensatie van verdwenen bomen”.

Het gemeentelijk bomenfonds biedt de mogelijkheid om bomen tijdelijk als kapitaal te reserveren, zodat dit bedrag later gebruikt kan worden voor nieuwe bomen, groenprojecten, of kwaliteitsverbeteringen.

Compensatiebedrag

Bij elk (nieuwbouw-)project waarin het aantal bomen op locatie niet volledig kan worden gerealiseerd, wordt een afkoopbedrag vastgelegd in de anterieure overeenkomst. Momenteel wordt een standaardbedrag van € 500 per boom gehanteerd. Het is essentieel op te merken dat prijsstijgingen ook van invloed zijn op de kosten voor het aankopen en planten van bomen, en dat het huidige bedrag niet voldoende is.

Bomenbalans

Artikel 6.2 (bomenbeleidsplan)

“Een stad als Hoorn is altijd in beweging. Een voortdurend veranderende samenleving heeft als gevolg dat ook de stad zich steeds ontwikkelt. Dit heeft uiteraard ook gevolgen voor het bomenbestand. Vorige generaties hebben de bomen geplant die nu voor ons van grote waarde zijn. Deze generatie plant op zijn beurt bomen waar vooral de toekomstige bewoners van kunnen genieten. Zo houdt de stad een gevarieerd bomenbestand in stand”.

In het bomenbeleidsplan is afgesproken dat er jaarlijks een bomenbalans wordt opgesteld. De bomenbalans geeft inzicht in hoeverre het aantal gekapte gemeentebomen in evenwicht is met het aantal geplante bomen. Als peildatum wordt de maand mei gebruikt. Dit geeft een betrouwbaar beeld omdat dan het kap- en plantseizoen van de bomen afgelopen is.

In het huidige beheersysteem IASSET zijn 43.450 bomen geregistreerd, terwijl er in Hoorn 34.226 woningen zijn. Dit resulteert in een verhouding van 1,3 bomen per woning. We verwachten dat deze verhouding in 2024 gehandhaafd blijft.

Leidraad Inrichting Openbare Ruimte

In de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) zijn specifieke beschermingsvoorschriften opgenomen voor elke asset waarbij bomen betrokken zijn tijdens werkzaamheden. In paragraaf 5.5.2 Bomen van de LIOR wordt verwezen naar de bomennorm van 1,3 boom per woning en het bestaande compensatiebedrag van € 500 voor nieuwbouwplannen. Tevens worden de normen uit het Handboek Bomen, waar Hoorn een licentie van heeft, genoemd. Hierbij wordt aangegeven dat ‘alle te nemen maatregelen moeten voldoen aan de eisen gesteld in het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen’.

Herplantplicht

Naast de bomennorm kan er bij een omgevingsvergunning kappen een herplantplicht worden opgelegd. Dat is in de Algemene plaatselijke verordening Hoorn geregeld (artikel 4:12 Herplant-/instandhoudingsplicht). Het bevoegd gezag kan de vergunninghouder van de omgevingsvergunning 'kappen' verplichten om binnen een gestelde termijn te herbeplanten volgens de aanwijzingen van het bevoegd gezag.

De herplantplicht voor bomen houdt in dat wanneer een houtopstand, zoals bomen, wordt geveld of op andere wijze tenietgaat, de eigenaar van de grond waarop de bomen stonden of degene die verantwoordelijk is voor het treffen van voorzieningen, verplicht is om nieuwe bomen terug te planten op dezelfde locatie of eventueel elders volgens de aanwijzingen van het bevoegd gezag. In tegenstelling tot het bomenfonds is de herplantplicht bedoeld als compensatie voor het *verlies van bomen* en zorgt ervoor dat er geen nettoverlies aan groen is in de betreffende omgeving.

Het bomenfonds en vigerend beleid

Voor het bomenfonds hanteren we verschillende beleidsdocumenten, waaronder het bomenbeleidsplan, het bomenbeheerplan en de groenvisie. Het bomenbeleidsplan heeft als doel zowel de primaire als secundaire boomstructuur in een gebied te versterken, met de nadruk op het verbeteren van de groeiplaatsen van bomen om zo hun gezondheid en groei te bevorderen. Het beheerplan bepaalt dat jaarlijks 1.000 bomen moeten worden vervangen, echter zonder extra beschikbaar budget. De groenvisie richt zich op het behouden en verbinden van bestaand groen, wat resulteert in een samenhangend groen netwerk in de omgeving.

GRONDSLAG VOOR COMPENSATIE BIJ PROJECTONTWIKKELINGEN

Het huidige bomenbeleid van Hoorn hanteert als norm de verhouding tussen het huidige aantal bomen en het aantal woningen, wat zich voornamelijk richt op kwantiteit.

Om de capaciteit van ecosysteemdiensten (*) die bomen aan de stad leveren te behouden en te verbeteren, wordt het behoud van het huidige aantal bomen als richtsnoer gehanteerd. Mede omdat de kwaliteit van de bomen en de groeiplaatsomstandigheden niet altijd optimaal zijn, streeft Hoorn ernaar om het huidige bomenbestand minimaal in aantal te behouden en daar waar mogelijk te verbeteren.

Dit idee betekent dat op kleine schaal bomen kunnen worden verwijderd en vervangen, zolang het totale aantal bomen in de stad hetzelfde blijft. Dit maakt het beheer van bomen in de stad flexibeler. Dat is belangrijk omdat Hoorn continue aan veranderingen onderhevig is en soms kunnen bomen in de weg staan. Het kappen of verplaatsen van bomen kan soms de enige optie zijn om ruimte te maken voor veranderingen in de stad. Maar dit betekent niet dat elke boom die in de weg staat, zomaar mag worden gekapt. Voor de beoordeling van de 'omgevingsvergunning kappen' gelden regels (zie bomenbeleidsplan 2009 en herplantplicht), waarbij een zorgvuldige afweging wordt gemaakt op diverse onderdelen. De compensatieverplichting dwingt de initiatiefnemer tot een afweging tussen behoud, verplanten of kappen.

(*) Ecosysteemdiensten verwijzen naar de verschillende voordelen en diensten die ecosystemen leveren aan mensen en de natuur. Deze diensten omvatten zaken als schoon water, lucht- en waterzuivering, bestuiving van gewassen door insecten, klimaatregulatie, natuurlijke habitat voor planten en dieren, recreatie en culturele waarden. Kortom, ecosysteemdiensten vertegenwoordigen de positieve bijdragen die natuurlijke ecosystemen leveren aan de menselijke gezondheid en het welzijn, en ze benadrukken het belang van het behoud en duurzaam beheer van onze natuurlijke omgeving.

Uitwerking compensatie bomen

Het bomenfonds fungeert als een financiële reserve voor groencompensatie, waarin geld wordt gestort dat later gebruikt kan worden om nieuwe bomen en kwalitatieve beplanting aan te planten op geschikte locaties in de stad. Ook kunnen de gelden worden ingezet om bij bestaande bomen de kwaliteit te bevorderen om daarmee de opbrengsten en baten van ecosysteemdiensten te vergroten.

Door de gelden in het bomenfonds te storten, kunnen nieuwe bomen worden aangeplant op andere locaties in de stad om zo de ecosysteemdiensten en het totale aantal bomen conform de bomennorm op peil te houden. Hiermee wordt de groene leefomgeving gewaarborgd en blijft Hoorn een aangename en groene stad om in te wonen, ondanks de groei van het aantal woningen.

Bij projecten waar financiële compensatie vereist is, worden de verschuldigde geldbedragen gestort op het rekeningnummer van de gemeente Hoorn (codenummer FCL109103). De projectmanager is verantwoordelijk voor de financiële afhandeling en registratie tot overdracht aan de afdeling Stadsbeheer

Wanneer er nieuwe woningen worden bijgebouwd zal er, bij onvoldoende ruimte binnen de projectgrenzen, een financiële compensatie plaatsvinden door gelden te storten in het bomenfonds. Hierbij maken we onderscheid tussen twee soorten projecten:

- 1) Actieve grondexploitatie (gemeentelijke projecten > intern)
- 2) Kostenverhaalsprojecten (projectontwikkelaar > extern)

Het is belangrijk op te merken dat deze regeling niet van toepassing is op enkelvoudige particuliere bouwprojecten. Met enkelvoudige particuliere bouwprojecten worden de individuele woningbouwprojecten bedoeld die worden uitgevoerd door particuliere voor hun eigen gebruik. Deze projecten zijn doorgaans niet grootschalig en omvatten meestal de bouw, renovatie of uitbreiding van één enkele woning op een specifieke locatie.

Wanneer middelen ontvangen

Bij actieve grondexploitatie (1. gemeentelijke projecten) zal pas bij het definitieve inrichtingsplan openbaar gebied geconstateerd kunnen worden of de bomennorm behaald kan worden. Dit betekent dat de daadwerkelijke vaststelling of het voorgeschreven aantal bomen kan worden gepland, pas mogelijk is wanneer het definitieve ontwerp voor de openbare ruimte is opgesteld. Indien bij deze toetsing blijkt dat de bomennorm niet wordt gehaald, zal er op dat moment vanuit de grondexploitatie een financiële bijdrage worden geleverd om aan de norm te voldoen.

Voor kostenverhaalsprojecten (2. projectontwikkelaar) is de voortgang gebaseerd op het verzoek van de initiatiefnemer om het project voort te zetten en afhankelijk van het verkrijgen van een omgevingsvergunning of een aanpassing van het Omgevingsplan. Als de initiatiefnemer niet in staat is om het tekort aan bomen in het plan te herstellen of aan te vullen, zal de overdracht van de compensatiekosten (conform anterieure overeenkomst (AOK)) plaatsvinden naar het Bomenfonds. De storting van het compensatiebedrag gebeurt zodra het definitieve ontwerp en de maatvoering zijn vastgesteld. Een overzicht van de huidige projecten met compensatie voor het bomenfonds is als bijlage 1 opgenomen.

Compensatiebedrag

Het huidige bedrag voor compensatie is ontoereikend, waardoor de gemeente Hoorn aanzienlijk moet bijdragen om de compensatie volledig te maken. In de voorafgaande overeenkomsten staat een bedrag van € 500, terwijl er eigenlijk € 1250 nodig is voor een passende compensatie. Er moet nog een besluit worden genomen over dit compensatiebedrag (zie bijlage 4_Monetaire waarden bomen en compensatie berekening).

De kosten voor het planten van een boom kunnen worden opgesplitst in twee hoofdcategorieën: de aanschaf van materialen en de uitvoeringskosten. Naar schatting bedragen de kosten voor de materialen ongeveer €875, terwijl de uitvoeringskosten naar schatting rond de €375 liggen.

omschrijving	aankoop	aanplant	totale kosten
boom (open grond)	€ 400,00	€ 150,00	€ 550,00
inrichting groeiplaats	€ 175,00	€ 75,00	€ 250,00
beluchting	€ 125,00	€ 75,00	€ 200,00
bewateren	€ 175,00	€ 75,00	€ 250,00
herstraten	€ -	€ -	€ -
totaal	€ 875,00	€ 375,00	€ 1.250,00

Er bestaat een mogelijkheid voor "gelijkwaardige oplossingen" waarbij compensatie als volgt wordt aangepakt:

1. Investering in het aanplanten van bomen in de directe omgeving tot maximaal 250 meter buiten de projectgrens.
2. Investering in het verbeteren van groeiplaatsen van bestaande bomen in de directe omgeving tot maximaal 250 meter.
3. Investering in aan te planten bomen in andere delen van de stad.
4. Investering in het verbeteren van groeiplaatsen van bestaande bomen in andere delen van de stad.
5. Verbetering van ander groenvoorzieningen, gericht op klimaatadaptatie (zie bijlage 2 voor gelijkwaardige oplossingen van bomen t.o.v. overige groenvoorzieningen).

Boomkroonvolume (BKV)

Bij het vormgeven van het bomenfonds wordt overwogen om het boomkroonvolume als potentiële basis te hanteren, waarbij tevens de meest actuele ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit geïntegreerd worden. Gezien de beperkte beschikbare openbare ruimte, is het van essentieel belang om alternatieven te onderzoeken die klimaat en biodiversiteit als vooraanstaande factoren nemen bij het streven naar een optimale implementatie.

Gemeente Hoorn maakt gebruik van het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen, met specifieke aandacht voor boomkroonvolume (BKV). Het belang van grote bomen voor klimaat, biodiversiteit en leefbaarheid wordt benadrukt. Het Handboek Bomen 2022 legt de focus op waardering en bescherming van oude bomen en hun kroonvolume, wat een duurzamer effect heeft dan nieuwe aanplant. Het concept BKV draagt bij aan gezonde leefomstandigheden. Het Norminstituut Bomen werkt aan een landelijke groennorm en integreert BKV in diverse processen. Hierbij wordt erkend dat de waarde van bomen niet alleen in aantallen ligt, maar juist ook in hun functionaliteit en bijdrage aan het milieu (bijlage 3).

Een andere waardevolle aanvulling is dat bij het denken in termen van ecosysteemdiensten ook mogelijkheden worden overwogen om biodiverse structuren en plantensoorten aan te planten. Hierdoor kunnen we niet alleen individuele bomen vervangen of verbeteren, maar ook bijdragen aan de totstandbrenging van groenstructuren die groene gebieden met elkaar verbinden.

Door de aanleg van biodiverse structuren en beplanting tussen groengebieden kunnen we ecosystemen onderling verbinden en vergroten we de leefgebieden voor verschillende soorten flora en fauna. Dit draagt bij aan een veerkrachtigere en gezondere natuurlijke omgeving, naast het versterken van de ecosysteemdiensten die deze groene gebieden bieden, zoals de zuivering van lucht en water, bestuiving van gewassen en verkoeling van stedelijke gebieden.

Op deze manier gaat het denken in ecosysteemdiensten verder dan alleen de vervanging van individuele bomen en stimuleert het een holistische aanpak voor het verbeteren en behouden van groene infrastructuren in een bredere context.

Het succesvol laten gedijen van elke boom vereist voldoende groeiruimte om gezond volwassen te worden en de benodigde ecosysteemdiensten te leveren. Om dit te bereiken, wordt bij aanplant bepaald welke beleidsstatus de boom krijgt. Zo streven we ernaar om bomen in de hoofdstructuur langer te laten leven dan bomen met een functionele status die in woonwijken of straten worden geplaatst. Elke boom heeft dus verschillende groeiplaatsruimte nodig om de vooraf bepaalde leeftijd te behalen.

Het belang van voldoende groeiplaatsruimte is cruciaal, omdat een boom die onder ongunstige omstandigheden wordt geplant alleen maar extra kosten met zich meebrengt. Het compensatiebedrag omvat de aankoop van een jonge boom (stamomtrek, maat 18/20) inclusief de inrichting van de groeiplaats met het juiste medium, zoals bomengrond of bomenzand. Zo kunnen we ervoor zorgen dat elke boom de optimale omstandigheden krijgt om te gedijen en bij te dragen aan een groene en gezonde leefomgeving.